PEDAGOGIA[1] LUI ISUS ÎN PARABOLELE EVANGHELICE

Mons. prof. Vladimir Petercă
Institutul Teologic Romano-Catolic, Bucureşti

Creştinismul a însemnat, încă de la început, o *învăţătură* transmisă altora spre a fi cunoscută, învăţată, memorizată şi trăită până la martiriu. Creştinismul nu a fost niciodată o învăţătură la care să aibă acces numai cei iniţiaţi sau cei aleşi pentru acest scop. Dimpotrivă, toţii apostoli au primit de la Isus cel înviat această poruncă: „Aşadar, mergeţi, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să ţină toate câte v-am poruncit" (*Mt* 28,19).

Ne reţin atenţia două expresii din cuvintele de adio pronunţate de Isus cu prilejul înălţării la cer şi pe care doar Matei le-a reţinut: *învăţaţi toate neamurile* şi *învăţându-le să ţină toate câte v-am poruncit*. Aceste două expresii exprimă voinţa ultimă a Mântuitorului. Prin urmare, creştinismul nu a însemnat nicicând o învăţătură ezoterică la care să aibă acces doar câţiva iniţiaţi pregătiţi special pentru aceasta. Creştinismul a însemnat o carte vie, deschisă tuturor acelora care voiau să cunoască noua învăţătură predicată de Isus. Aşa au înţeles şi sfinţii Părinţi creştinismul când au organizat primele şcoli de învăţătură în Orient şi în Occident. La aceste şcoli s-au format generaţiile de predicatori, învăţând temeinic doctrina creştină şi devenind buni cunoscători şi predicatori neînfricaţi ai religiei creştine.

Creştinismul a însemnat înainte de toate o învăţătură desăvârşită. Un exemplu în acest sens ne oferă *Predica de pe munte*. Avea atâta dreptate evanghelistul Marcu când scria, referindu-se la modul de a învăţa al Mântuitorului: „o învăţătură nouă şi plină de autoritate" (*Mc* 1,27). Creştinismul este o învăţătură care se adresează în egală măsură *inimii* şi *minţii* omului, adică omului în totalitatea sa.

---

[1] Termenul *pedagogie*, la care se referă studiul prezent, vine din limba greacă (παιδαγογια adică, παις, παιδος = copil şi αγογε = conducere) şi înseamnă ştiinţa care studiază metodele de educaţie şi de instruire a oamenilor sau a tineretului în special. Cf. *Dicţionar de neologisme*, Bucureşti 1978[3].

1. Ce sunt parabolele?

Termenul *parabolă* vine din limba greacă παραβολη şi înseamnă comparaţie sau discurs pe bază de asemănare. Acest termen, aşa cum este el folosit în Evanghelii, poate fi definit în felul următor: *o povestire fictivă, dar verosimilă, care ilustrează o învăţătură morală sau un adevăr doctrinar prin intermediul unei comparaţii sau asemănări.*

Este necesar să facem din capul locului o clarificare între *parabolă* şi *alegorie.* În timp ce *alegoria* este formată dintr-o serie de metafore, în care fiecare element constitutiv are o semnificaţie precisă (cf., de exemplu, viţa şi mlădiţele din alegoria cu acelaşi nume din *In* 15,1-17), în *parabolă*, în schimb, ceea ce contează este substanţa învăţăturii, pe când cuvintele au o funcţie mai curând ornamentală. De asemenea, parabola are ca scop în sine clarificarea unei probleme; alegoria, în schimb, ascunde adevărul. Atât parabolele, cât şi alegoriile sunt genuri literare foarte apropiate între ele şi tocmai de aceea este logic ca elemente alegorice să se infiltreze deseori în textele parabolelor.

Ca formă literară, parabolele sunt poate cele mai potrivite cu modul dialogal de care se folosea Isus pentru a intra în contact direct cu ascultătorii săi. De aceea, parabolele sunt, în primul rând, o modalitate de a intra în dialog cu masele eterogene de oameni. Isus nu se mulţumeşte numai să se prezinte în faţa ascultătorilor săi cu un punct de vedere personal, ci vrea să se confrunte şi cu alte puncte de vedere. Pentru aceasta, Isus este direct interesat să se adreseze şi inimii ascultătorilor săi, înainte de a le vorbi minţii.

Creştinismul vrea să fie mai întâi înţeles, apoi trăit şi, în cele din urmă, predicat. Din acest motiv, putem presupune că Isus Cristos a adoptat o *pedagogie* de la care nu făcut niciodată rabat. Lui Isus nu i-a fost frică să asculte punctul de vedere al ascultătorilor săi ori să-şi confrunte propriile idei cu cele ale altora. Dimpotrivă, s-a angajat de fiecare dată la un dialog rodnic şi eficace cu interlocutori săi, a procedat la un schimb de idei sau a împărtăşit cu ei o nouă experienţă de viaţă. De aceea, mulţi exegeţi înclină să creadă că parabolele nu au o simplă funcţie cu caracter pedagogic, ci, dimpotrivă, sunt un instrument didactic destinat să comunice idei şi, implicit, experienţe de viaţă. Isus, fiind un bun pedagog şi psiholog, ştia perfect să se adapteze interlocutorilor săi, mentalităţilor lor, modului lor de a gândi, de a fi sau de a concepe viaţa.

Au fost unii exegeţi care au considerat parabolele drept simple modalităţi „de a povesti glume sau de a evoca situaţii familiare ascultătorilor” şi, prin urmare, ca fiind destinate unor „persoane care aveau nevoie de a fi distrate, şi

nu atât de a li se comunica un mesaj anume”[2]. Un alt exeget definea parabolele ca fiind pur şi simplu „o armă de controversă... al cărei scop era cel de a se apăra sau de a ataca”[3]. În sfârşit, Joachim Jeremias, un exeget german bun cunoscător şi un pasionat al lumii parabolelor, împărtăşeşte întrutotul punctul de vedere exprimat mai sus: „parabolele sunt, în primul rând, o armă de luptă”[4].

Primul exeget care le-a definit ca „o situaţie de dialog” a fost tot unul german, E. Linnemann[5]. După părerea lui, parabolele erau destinate nu atât să comunice idei ori să-şi informeze ascultătorii, ci, în primul rând, să obţină consensul lor şi, apoi, să-i determine să facă o alegere personală şi conştientă. Plecând de la această premisă, se poate spune că multe dintre parabolele lui Isus propun o situaţie specială în care Isus este chemat să intre în dialog cu ascultătorii săi, care împărtăşesc puncte de vedere diferite de ale lui. O simplă discuţie cu aceşti ascultători ar fi trezit doar curiozitatea lor, însă Isus vrea mult mai mult, pune în joc întreaga sa *pedagogie.* De aceea, fără să jignească sau, mai bine zis, fără ca cineva să se simtă cumva jignit, Isus preferă să istorisească un crâmpei din viaţa obişnuită, cunoscută şi trăită de toţi în viaţa de zi cu zi. În felul acesta, discuţia lui Isus cu masele capătă un ton realist, este transpusă pe un alt teren, cel al experienţei acumulate în viaţa de fiecare zi. Astfel, pentru Isus, parabolele devin un instrument eficace de a conduce un dialog pe multiple planuri cu ascultători săi şi, deci, de-a evita acele împotmoliri care sunt inerente controverselor.

Prin urmare, marea *artă pedagogică* a lui Isus se arată, în primul rând, în parabolele sale. Acestea nu sunt contestate de nimeni, ci, dimpotrivă, mulţi dintre ascultători se recunosc în ele. Dovadă a acestui fapt sunt expresiile introductive cu funcţie interogativă, de exemplu, „Care dintre voi?” (*Lc* 11,5.11; 12,25; 14,5.28; 15,4; 17,7) sau „Ce ţi/vi se pare?” (*Lc* 17,25; 18,12; 21,28) sau prezenţa particulei „oare?” (*Mt* 7,16; *Mc* 4,21 şi *Lc* 6,39).

Aşa cum ştiţi cu toţii, parabolele ocupă cea mai mare parte din textul evanghelic, în special la sinoptici. Prin parabole sale, Isus ne-a făcut cunoscută experienţa sa cu adevărat unică, trăită în precedenţă în sânul Tatălui său ceresc, exprimată prin formula teologică *in sinu Patris*. Semnificativă, în parabole lui Isus, este *acţiunea lor*. Ne impresionează, de exemplu, *caritatea* samariteanului

---

[2] Cf. E. Trocmé, *Jésus de Nazareth vu par les témoins de sa vie*, Neuchâtel 1971, 94-110.
[3] Cf. T. Cadoux, *The Parables of Jesus – Their Art and Use*, New York 1931.
[4] Cf. *Die Gleichniße Jesu*, Göttingen 1962[6], 17 ş.u.
[5] Cf. *Gleichniße Jesu – Einführung und Auslegung*, Göttingen 1971, 27-31.

milostiv din parabola cu acelaşi nume sau *viclenia* administratorului necinstit. De aceea, cred că această definiţie a parabolelor lui Isus este cea mai potrivită:

> Parabolele lui Isus sunt unul dintre elementele narative de bază ale Noului Testament. Nu ajunge să spui că Isus foloseşte parabolele pur şi simplu pentru că este un bun pedagog. Nu numai pentru a-i face atenţi pe ascultătorii săi relatează Isus istorii sau, mai bine zis, istorisiri care fac referinţă la situaţii concrete de viaţă. Faptul de a apela la această formă oratorică este cuprinsă în însăşi natura evangheliei. Pe scurt, acţiunea este semnificativă[6].

Exegeţii sunt unanimi în a afirma că, dintre toate textele neotestamentare, parabolele sunt elementul caracteristic al învăţăturii lui Isus din Nazaret. De aceea, prin parabole noi intrăm în dialog direct cu Mântuitorul, care ne vorbeşte şi nouă astăzi, la timpul prezent, cu aceeaşi vigoare şi cu acelaşi spirit de convingere ca odinioară, când vorbea mulţimilor. Vorbirea prin imagini concrete şi vii este ceva caracteristic limbajului lui Isus.

Modul de a enunţa adevăruri, plecând de la situaţii concrete de viaţă, presupune adoptarea unei logici simple ca formă de argumentaţie, uşor de memorizat şi valabilă peste timp. În forma cea mai simplă, parabola este o metaforă sau o asemănare luată din natura înconjurătoare, din viaţa cotidiană. Este vorba de exemple sau întâmplări cunoscute de toţi şi care impresionează prin culoarea, vivacitatea şi originalitatea logicii.

Unii exegeţii definesc parabolele ca fiind adevărate tratate de teologie conţinând adevăruri de negrăit, care, în spatele unor imagini obişnuite sau al unor comparaţii simple, ascund adevăruri teologice profunde, cu implicaţii hotărâtoare pentru trăirea creştină de fiecare zi. Pentru acest motiv, pedagogia lui Isus din Nazaret este unică şi impresionantă. Lui Isus nu-i plac adevărurile abstracte, înţelese doar de câţiva. El cunoaşte sufletul omului şi tocmai de aceea doreşte să se adapteze modulului său de a fi şi de a gândi.

Este evident că tehnica de interpretare a parabolelor şi aplicaţiile imediate ce decurg din respectivele interpretări ne dezvăluie *pedagogia* unică a Maestrului din Nazaret. Graţie bogăţiei inepuizabile a parabolelor ce ţâşneşte ca dintr-un izvor de munte, limpede şi zglobiu, ne aflăm pe terenul solid al înţelegerii şi al aplicaţiilor ce decurg din respectivele parabole. Să luăm ca exemplu *parabolele împărăţiei* din capitolul 13 al *Evangheliei după sfântul Matei*, în care autorul prezintă, rând pe rând, realităţi cunoscute şi dragi

---

[6] Cf. A.N. WILDER, *Early Christian Rhetoric. The language of the Gospel*, London 1964–Cambridge Mass. 1971, 71.

ascultătorilor lui Isus. Astfel, avem parabola *semănătorului*, a *neghinei*, *a grăuntelui de muştar* şi a *aluatului*, a *comoarei ascunse* şi a *mărgăritarului preţios* şi, în sfârşit, a *năvodului*.

Nu ştim ce să admirăm mai întâi în acest capitol dedicat în întregime parabolelor. Pedagogia lui Isus este unică şi inepuizabilă. El analizează cu aceeaşi uşurinţă şi dibăcie teme legate de agricultură, cum ar fi parabola *semănătorului* sau cea a *neghinei*, sau teme bazate pe un adânc spirit de observaţie, cum este parabola *grăuntelui de muştar* sau a *aluatului* şi, în sfârşit, teme legate de viaţa tăinuită a evreilor, cum ar fi parabola *comoarei ascunsă* sau a *mărgăritarului preţios*. Felul lui Isus de a pune problema şi de a trage concluziile nu poate fi pus nici un moment la îndoială. În aceste parabole, Isus expune, din diferite perspective, misterul împărăţiei lui Dumnezeu, mister de credinţă, care cere din partea discipolilor acceptarea plină de bucurie, dar şi misterul necredinţei cauzat de refuzul continuu din partea poporului ales. Prin urmare, parabola este unul dintre mijloacele expresive caracteristice folosite de Isus pentru a-şi expune învăţătura cu adevărat divină.

2. De ce vorbeşte Isus în parabole?

Parabola îşi trage originile, în primul rând, din necesitatea atât de dragă orientalilor *de a vedea un adevăr prin imagini.* Adevărul este îmbrăcat în elemente pitoreşti, care îl fac mai viu, mai direct şi mai accesibil. În limbajul figurat al parabolei intervine un alt factor decisiv, care pare să fie în contrast cu scopul deja afirmat. Omul oriental simţea o adevărată plăcere în a acoperi până la *a ascunde adevărul*, făcând recurs la tot felul de ziceri enigmatice, care stimulau curiozitatea ascultătorilor şi-i determinau la căutarea adevărului.

Toate aceste aspecte sunt prezente în parabolele lui Isus. Trebuind să prezinte şi să reprezinte misterul împărăţiei lui Dumnezeu şi, implicit, misterul persoanei sale unui public eterogen şi, în parte, nepregătit, Isus a folosit, în scop pedagogic şi didactic, parabolele, care, oferind o idee oarecum vagă despre adevăr, îl constrângeau pe ascultător să reflecteze şi mai mult asupra acestuia, pentru a descoperi noi şi inedite interpretări. Aşa se explică întrebarea firească a discipolilor lui Isus: „De ce le vorbeşti în parabole?" (*Mt* 13,10).

Isus nu face nici un secret din faptul că parabolele împărăţiei, pe lângă funcţia *pedagogico-didactică*, au şi un scop *teologic*. Parabolele trebuia să ascundă de ochiul răuvoitorilor misterul profund al împărăţiei, adică „de privit să privească, dar să nu vadă, de ascultat să asculte, dar să nu înţeleagă; ca nu cumva să se întoarcă şi să fie iertaţi" (*Mc* 4,12, care parafrazează *Is* 6,9-10).

Împărăţia cerurilor, promisă de Dumnezeu şi vestită de Isus, este acum concretizată în persoana sa. Împărăţia cerurilor este, înainte de toate, un *dar divin*. Acest mister, prin intermediul credinţei, îi împarte pe oameni în două categorii. Pe de o parte, sunt cei care *văd* şi cărora lor le este dat să înţeleagă „misterele împărăţiei lui Dumnezeu" (*Mt* 13,11); pe de altă parte, sunt „cei de afară" (*Mc* 4,11), cei care îşi închid inima şi mintea în faţa harului divin. Primii sunt numiţi de Isus însuşi „fericiţi" (*Mt* 13,16); ceilalţi, în schimb, sunt vrednici de pedeapsa cea veşnică (*Mt* 13,42).

Drumul cel mai direct pentru a cunoaşte marea personalitate a lui Isus din Nazaret, este câmpul vast al parabolelor. În ele se ascunde viaţa de fiecare zi cu problemele şi tensiunile ei, cu conflictele şi bucuriile ei, aşa cum a trăit-o Isus odinioară în Palestina şi care i-a oferit, din abundenţă, teme şi imagini pentru conţinutul parabolelor.

Isus a fost cu adevărat un Maestru în a relata la momentul potrivit o parabolă. Se poate spune că Isus a fost un mare cunoscător al sufletului uman. El a ştiut să vorbească simplu şi pe înţelesul tuturor, adică cu exemple luate din viaţa de fiecare zi a evreilor. Parabolele lui Isus nu sunt opere de artă literară, ele nu au ca scop să ne transmită principii de natură generală, dimpotrivă, fiecare dintre parabole a fost pronunţată într-un anumit moment din viaţa lui Isus, în împrejurări cu adevărat imprevizibile.

Parabolele sunt modul cel mai lesne, dar şi cel mai simplu prin care Isus îşi expune învăţătura. Prin parabole, cunoaştem mărinimia lui Dumnezeu şi dragostea lui Isus Cristos faţă de noi, oamenii, conform principiului: „nu cei sănătoşi au nevoie de medic, ci cei bolnavi" (*Mc* 2,17). Isus se adresa unei mase de oameni care cuprindea toate categoriile: bărbaţi şi femei, tineri şi vârstnici, bogaţi şi săraci, evrei şi greci, pentru că toţi aveau nevoie de medic, adică de Dumnezeu.

Din modul în care Isus se adresează acestor oameni aflaţi în căutarea adevărului, din modul în care îşi selectează temele ce urmează să le supună atenţiei interlocutorilor săi, din modul în care concepe conţinutul respectivelor parabole, adică forma, limbajul şi implicaţiile lor, avem astăzi tot atâtea domenii de cercetare şi analiză. De asemenea, tonul cu care Isus pronunţă parabolele, blândeţea şi bunătatea sa fără margini, spiritul de îngăduinţă şi toleranţă dus până la limita posibilului au făcut din parabole adevărate bijuterii, care cer să fie studiate şi azi cu aceeaşi pasiune.

Pe drept cuvânt, în parabole, noi auzim şi astăzi cuvintele lui Isus, aşa cum le-a pronunţat el odinioară, fără nici o modificare sau schimbare de sens. În parabolele lui Isus, noi ascultăm acum, ca şi odinioară, *sua ipsissima vox*. Prin

urmare, este firesc să învăţăm din parabole pedagogia extraordinară a lui Isus, pentru că prin intermediul lor ne aflăm la sursă, la origini.

3. Parabolele, *o armă de luptă*?

Isus a folosit parabolele ca o adevărată armă de luptă, pentru a ataca, dar fără a jena, pentru a provoca conştiinţele, dar fără a le sufoca, pentru a crea o stare conflictuală, dar fără a se folosi de ea. Fiecare parabolă cere o explicaţie, dar şi un răspuns. Din acest motiv, ele îi deranjează pe ascultătorii săi, produc o criză în comoditatea lor sau o ciocnire de idei, dar, în acelaşi timp, provoacă şi o verificare a propriilor idei şi gânduri. Isus a vorbit oamenilor de odinioară, dar ni se adresează în egală măsură şi nouă astăzi. Isus a vorbit oamenilor făcuţi din carne şi sânge, ca şi noi. El s-a adaptat situaţiei şi mentalităţii lor.

Fiecărei parabole îi corespunde un moment precis din viaţa şi activitatea lui Isus. Exegeţii numesc acest prilej unic în care parabolele au luat fiinţă *Sitz im Leben*. Or, tocmai acest moment cu totul special, acest *Sitz im Leben*, este necesar pentru noi astăzi, pentru a putea înţelege şi aprecia adevăratul sens al parabolelor din Noul Testament.

Ce anume intenţiona Isus să transmită ascultătorilor, prin intermediul parabolelor, în acel moment al vieţii sale? Care era efectul parabolelor asupra ascultătorilor săi? Astăzi, exegeţii sunt de acord asupra următorului fapt: *Isus avea un mod foarte personal de a se folosi de parabole*. Cea mai bună metodă de analiză şi interpretare a parabolelor va fi aceea care corespunde cel mai bine cu însăşi metoda lui Isus de a se adresa mulţimilor în parabole. De asemenea, urmărind atent parabolele, noi individualizăm care sunt cerinţele lui Isus faţă de ucenicii lui de astăzi.

În parabolele sale, Isus se ocupă cel mai mult de probleme *practice*, şi nu de terorii vagi sau de argumente abstracte. Parabolele lui Isus se referă la moduri de a fi şi de a acţiona, la comportamente sau atitudini concrete de viaţă, şi mai puţin la idei abstracte sau gândire filozofică. Pe Isus nu-l interesează cine suntem şi cu ce ne lăudăm.

Isus foloseşte parabolele în situaţii concrete de dialog şi, deci, ca *un mijloc de a dialoga cu mulţimile*, şi mai puţin ca un mijloc pedagogic sau ca un instrument didactic sau polemic.

Forţa de convingere a parabolelor lui Isus izvorăşte din experienţa de fiecare zi la care ele fac apel. În înţelegerea parabolelor, decisivă este experienţa, şi nu forţa unei logici pur conceptuale sau cerebrale.

O trăsătură esenţială parabolelor sau, altfel spus, numitorul comun al parabolelor este acţiunea. Parabolele nu se mulţumesc să arate cum sunt anumite lucruri sau persoane, ci modul în care acţionează şi se comportă ele în realitate. În funcţie de acţiunile lor, parabolele se împart în două mari grupe:

– parabole care se referă la comportamentul ascultătorilor lui Isus. Aceste parabole recomandă de obicei o anumită conduită sau îndeplinesc funcţia de avertisment;

– parabole care vor să explice comportamentul lui Isus Cristos şi, implicit, cel al lui Dumnezeu faţă de noi oamenii.

O dovadă în acest sens vine din faptul că parabolele evanghelice nu se prezintă niciodată ca simple fabule care atribuie plantelor sau animalelor acţiuni sau sentimente specifice oamenilor. Nici o parabolă nu face apologia copacilor, care îşi doresc un rege, aşa cum este cazul în *Jud* 9,8-15. În ceea ce priveşte referinţele la animale, trebuie să semnalăm următoarele:

– avertismentul dat de a-i evita pe „profeţii mincinoşi, care vin în piei de oaie, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori”(*Mt* 7,15);

– invitaţia de a imita prudenţa „şerpilor” şi simplitatea „porumbeilor” (*Mt* 10,16b).

4. Parabole care se referă la comportamentul ascultătorilor lui Isus

Parabolele din această categorie sunt foarte numeroase, iar caracterul lor este evident. Unele dintre ele recomandă un comportament determinat; altele, în schimb, îi avertizează pe ascultători împotriva unui anumit comportament care ar avea urmări de nedorit.

Din prima categorie avem, de exemplu, patru parabole care prezintă aşa numitele *relatări exemplare* şi care, evident, nu au nevoie de explicaţii suplimentare pentru a le înţelege lecţia: *samariteanul milostiv* (*Lc* 10,30-37); *bogatul fără minte* (*Lc* 12,16-20); *bogatul nemilostiv şi Lazăr cel sărac* (*Lc* 16,19-31); *fariseul şi vameşul* (*Lc* 18,9-14). În alte parabole, ascultătorul este invitat să ia exemplu de la *economul necinstit* (*Lc* 16,1-8) sau de la muncitorul care descoperă o comoară în pământ sau de la negustorul care găseşte un mărgăritar ales (*Mt* 13,44-46). Şirul acestor exemple ar putea fi completat şi cu alte parabole, cum ar fi cea a omului care, înainte de a pleca la război, chibzuieşte bine forţa armatelor sale (*Lc* 14,28-32).

Alte parabole, în schimb, conţin exemple ce nu trebuie în nici un caz urmate. Aceste parabole sunt: *servitorul neîndurător* (*Mt* 18,23-34); *arendaşii*

ucigaşi (*Mc* 12,1-9); *fecioarele neînţelepte* (*Mt* 25,1-12); *servitorul şi talanţii încredinţaţi* (*Mt* 25,14-30).

În sfârşit, întâlnim alte parabole, care ne oferă simultan două alternative, una de ales, iar cealaltă de evitat. De exemplu, în *Mt* 7,24-27 se cere imitarea omului prudent, care şi-a construit casa pe stâncă, şi nu a omului care şi-a construit casa pe nisip. În alt caz, ascultătorii sunt îndemnaţi să acţioneze luând exemplu de la portarul care aşteaptă întoarcerea stăpânului (*Mc* 13,34-36), şi nicidecum să se lase influenţaţi de exemplul proprietarului, care a neglijat pur şi simplu paza casei (*Mt* 24,43).

Pe aceeaşi linie trebuie interpretate şi alte parabole, chiar dacă ele prezintă uneori caracteristicile unor simple *asemănări*. În acest context, trebuie evocate următoarele exemple: „nimeni nu coase un petic nou la o haină veche" sau „depozitează vin nou în burdufuri vechi" (*Mc* 2,21-22); cazul copiilor care doresc un joc diferit de cel la care sunt de fapt invitaţi (*Lc* 7,31-32); omul care pretinde să fie îndepărtat paiul din ochiul vecinului, în timp ce nu-i pasă de bârna din propriul ochi (*Mt* 7,3-5); orbul care doreşte să fie ghid altui orb (*Mt* 15,14).

De fapt, paginile Noului Testament abundă în astfel de parabole care se referă la tipul de comportament ce trebuie adoptat sau, respectiv, evitat de ascultătorii lui Isus. De asemenea, trebuie subliniat din nou faptul că nicăieri Isus nu-şi arată dibăcia de a umbla cu masele ca în parabolele sale, „deoarece el învăţa ca unul care are autoritate, şi nu în felul cărturarilor" (*Mt* 7,29).

5. Parabole care se referă la comportamentul lui Isus sau la cel al lui Dumnezeu

Acest al doilea tip de parabole, care nu sunt cu nimic inferioare celor citate până acum, se referă la trei cazuri specifice: cazuri în care Isus încearcă să explice comportamentul său, fără a face referinţe la comportamentul Tatălui; cazuri în care vorbeşte despre comportamentul lui Dumnezeu, fără alte referinţe la propriul comportament, şi cazuri în care vorbeşte despre comportamentul lui Dumnezeu, raportat însă la propriul comportament.

Atunci când Isus vorbeşte despre propriul său comportament, nu se foloseşte de parabole propriu-zise, ci de fraze cu caracter parabolic. Astfel, avem cazul când Mântuitorul se referă la relaţiile sale cu alţii: „nu cei sănătoşi au nevoie de medic, ci cei bolnavi" (*Mc* 2,17), iar despre vindecarea săvârşită în zi de sâmbătă, Isus declară următoarele: „Care dintre voi care are o oaie şi-i cade în fântână în zi de sâmbătă, nu se duce şi o scoate afară" (*Mt* 12,11). Din cele

două exemple de mai sus, ca, de altfel, şi din nenumărate exemple luate din paginile Noului Testament, se poate deduce cu uşurinţă că Isus nu obişnuieşte a relata în parabole aspecte referitoare la propria-i persoană sau să justifice propriul comportament.

Într-o altă categorie de parabole, Isus vorbeşte despre comportamentul lui Dumnezeu, însă fără să facă referinţe la comportamentul său. Astfel, ceea ce spune despre comportamentul lui Dumnezeu explică, de fapt, ceea ce el însuşi aştepta de la ascultătorii săi. În acest sens, este semnificativă comparaţia tatălui cu comportamentul acestuia faţă de propriul său fiu: „Cine dintre voi, dacă fiul îi va cere pâine, îi va da o piatră" (*Mt* 7,9). În definitiv, ceea ce îl interesează pe Isus este încrederea respectuoasă cu care ascultătorii săi trebuie să se adreseze lui Dumnezeu. Acest lucru reiese cu evidenţă şi din parabola prietenului care bate la uşă în miez de noapte (*Lc* 11,5-7), deşi, în acest caz, nu trebuie insistat asupra necesităţii unei rugăciuni perseverente (v. 8). Ţinând cont de remarca surprinzătoare din respectivul verset, putem semnala faptul că această istorie a prietenului rămas fără pâine se concentrează în realitate nu atât asupra celui ce bate la uşă noaptea, ci asupra celuilalt care se vede deranjat la miez de noapte. Întrebarea care se pune este următoarea: *cum ar fi reacţionat ascultătorul dacă ar fi fost în locul acelui om?*

Acum se impune să facem o analiză a cuvintelor lui Isus referitoare la atitudinea Tatălui Ceresc „care face să răsară soarele său peste cei răi şi peste cei buni şi să plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi"(*Mt* 5,45). Cu alte cuvinte, Isus ridică o problemă deosebit de stringentă pentru teologia iudaică tradiţională, şi anume cum este posibil să se concilieze lipsa de diferenţiere între cei buni şi cei răi, pe de o parte, şi dreptatea lui Dumnezeu, pe de altă parte? Pe Isus însă nu-l interesează în mod direct această problemă de natură teologică. Toată atenţia lui se concentrează asupra comportamentului ascultătorilor, adică, dacă Dumnezeu nu face nici un fel de deosebire, atunci nici ascultători lui Isus nu trebuie să facă vreo diferenţiere.

Cazul cel mai original în parabolele lui Isus este acela al parabolelor care au ca obiectiv explicarea comportamentului lui Dumnezeu văzut în raport cu comportamentul lui Isus. Din aceste parabole înţelegem care era ideea lui Isus faţă de misiunea sa. Să luăm câteva exemple concrete.

Adversarilor săi, care îi reproşau că frecventează „vameşii şi păcătoşii", Isus le răspunde vorbindu-le despre Dumnezeu Păstorul, care-şi caută neobosit oaia pierdută şi nu-şi dă răgaz până ce n-o găseşte şi, când o găseşte, trăieşte un sentiment de mare bucurie (*Lc* 15,4-7). De fapt, acest Păstor exprimă gândul că Isus nutreşte aceeaşi preocupare ca şi Dumnezeu faţă de oameni păcătoşi. Cu

alte cuvinte, modul de a acţiona al lui Isus este identic cu modul de a acţiona al lui Dumnezeu. Această învăţătură, preluată şi de parabola drahmei pierdute (*Lc* 15,8-10), se îmbogăţeşte şi se integrează perfect în cadrul mai general al parabolei fiului Risipitor (*Lc* 15,11-32) sau a lucrătorilor din vie (*Mt* 20,1-15). Aceste două parabole insistă asupra dispoziţiei care se cere din partea ascultătorilor, pentru a recunoaşte acţiunea salvifică a lui Dumnezeu în comportamentul lui Isus Cristos. Intervenţia lui Dumnezeu, destinată să-i salveze pe oameni, coincide cu misiunea lui Isus şi, deci, modul de a acţiona al lui Dumnezeu este identic cu cel al lui Isus.

Dacă este întrutotul adevărat că Dumnezeu acţionează prin Isus pentru a pregăti venirea împărăţiei, este la fel de adevărat că această acţiune a lui Dumnezeu se desfăşoară într-un mod care tulbură sau chiar deranjează cercul de prieteni ai lui Isus. Este natural deci să ne întrebăm dacă, într-adevăr, există vreo asemănare între imaginile grandioase referitoare la împărăţia lui Dumnezeu şi realităţile atât de modeste ale unui minister plin de insuccese şi contradicţii? O serie întreagă de parabole abordează şi această tematică spinoasă.

Parabola semănătorului (*Mc* 4,3-8) reflectă impresia pe care o aveau ascultătorii lui Isus cu privire la ministerul său, minister care, aparent, adună numai insuccese. În versetul final al parabolei, Isus exprimă totuşi siguranţa unui mare succes, în ciuda unor constatări deprimante de pe parcursul parabolei: sămânţa căzută în pământ bun „a dat rod. A încolţit, a crescut şi a adus: una treizeci, alta şaizeci, alta o sută". Cu alte cuvinte, ceea ce Dumnezeu a început nu poate decât să înflorească şi să dea rod şi, deci, să întreacă orice aşteptare. Dar dacă Dumnezeu a intervenit în istoria oamenilor trimiţându-l pe Isus, cum este totuşi posibil ca acum să lase lucrurile să meargă de la sine, dând impresia unui dezinteres total?

Parabola seminţei ce încolţeşte de la sine (*Mc* 4,26-29) lasă să se înţeleagă că Dumnezeu permite ca lucrurile să-şi urmeze calea lor naturală. După semănat, Dumnezeu lasă ca pământul să acţioneze conform legilor sale, însă putem fi siguri că, la momentul secerişului, Dumnezeu va fi prezent. Atunci şi numai atunci neghina va fi separată de grâul bun (*Mt* 13,24-30), iar peştii buni vor fi şi ei separaţi de cei răi (*Mt* 13,47-48). Tot la fel, din sămânţa mică şi neimportantă de muştar se va dezvolta un copac mare, în timp ce puţina drojdie va face să dospească o mare cantitate de aluat (*Lc* 13,18-21).

Desigur, ramurile înfrunzite ale smochinului nu reprezintă încă splendoarea vieţii. Ele sunt semnul care nu înşală niciodată (*Mc* 13,28). Clipa prezentă este, în realitate, ultima ocazie oferită smochinului neroditor (*Lc* 13,6-9), adică

ultima tentativă pe care Dumnezeu o întreprinde pentru a-i salva pe cei păcătoşi de la dezastru; este vorba în această afirmaţie de încercările divine realizate în ministerul lui Isus din Nazaret.

6. Concluzie

Evident, din multitudinea de parabole, din varietatea de limbaj şi tematici, din modurile multiple de analiză şi interpretare etc. reiese încă o dată spiritul de bun cunoscător al sufletului omului, de mare pedagog al lui Isus Cristos. De aceea, pentru a ilustra comportamentul lui Isus sau, eventual, cel pe care trebuie să-l adopte ascultătorii săi, parabolele fac deseori referinţe la comportamentul lui Dumnezeu.

În analiza acestor parabole, interesul nu trebuie să se concentreze numai asupra clarificării unuia sau altuia dintre atributele divine sau să definească ceea ce este Dumnezeu, de exemplu, că Dumnezeu este milostiv, iertător, răbdător etc. Scopul parabolelor este să descrie modul în care Dumnezeu acţionează, de exemplu, asemenea unui tată faţă de fiul său, din parabola cu acelaşi nume (*Lc* 15,11-32), sau asemenea prietenului faţă de prietenul său, din parabola intitulată puterea rugăciuni (*Lc* 11,11-13).

Dacă aceste două observaţii sunt juste, atunci este clar că se face o gravă eroare atunci când exegeza parabolelor ar fi preocupată numai de a reduce învăţămintele acestor parabole la un adevăr cu caracter general, teoretic şi abstract sau de a pune acest adevăr în slujba vreunei teze de teologie speculativă. Desigur, acţiunea nu trebuie opusă doctrinei care este conţinută în mod implicit în respectivele parabole. Este evident că terenul de acţiune al parabolelor este cel al comportamentelor, al practicii cotidiene.

În încheiere, am putea să ne întrebăm dacă primii creştini nu au văzut cumva situaţia lor religioasă din aceeaşi perspectivă. O dovadă în acest sens ar putea fi numele οδος, adică *drum* sau *cale*, pe care ei şi-l dădeau pentru a se deosebi de iudei, aşa cum se întâmplă atunci când Saul vine la Damasc: „cu scopul de a-i aduce legaţi la Ierusalim pe cei care îi va găsi urmând această *cale*, fie bărbaţi, fie femei” (*Fap* 9,2). Termenul *cale* se referă în acest caz la religia creştină, desemnată cu ajutorul unei metafore care indică o formă de comportament sau conduită morală şi care are în vedere întreaga viaţă a omului[7]. Nu ajunge să se cunoască doar traiectoria acestui *drum* pe un eventual

---

[7] Cf. nota b de la *Fap* 9,2 în *Nouveau Testament*, TOB, Paris 1973.

itinerar, ci este nevoie de un angajament total, caracterizat de un anumit stil de viaţă pentru cel ce străbate acest drum.

Aşadar, a înţelege astăzi parabolele înseamnă a intra în dialog direct cu Isus din Nazaret, fără nici un sentiment de izolare şi fără a ne dezice de situaţiile în care ne aflăm şi de problemele pe care viaţa ni le pune în faţă. Este vorba, de fapt, de a ne deprinde să vedem aceste situaţii reale cu ochi noi, cu ochii cu care însuşi Isus vedea situaţiile timpului său.

Limbajul parabolelor este, prin însăşi natura sa, un limbaj obscur, destinat să tăinuiască ideile. Este un limbaj inferior celui din discursurile obişnuite ale lui Isus, un limbaj ce se cere descifrat şi, deci, interpretat. Însă a interpreta parabolele înseamnă a le descifra, a scoate din ele mesajul imaginilor care acoperă respectivele parabole. Sensul unei parabole nu rezidă în parabola propriu-zisă. Se povesteşte o istorie, se descrie o anumită întâmplare, însă ceea ce îl interesează pe exeget este să raporteze respectiva parabolă la o anumită realitate cu care ea se află în raport nemijlocit.

Din cele spuse mai sus este evident că în interpretarea parabolelor intervin dificultăţi ce trebuie depăşite şi, abia după aceea, vălul acestor parabole este total îndepărtat. Noi, astăzi, la aproape două mii de ani distanţă de Maestrul nostru, am pierdut amintirea contextului original – aşa numitul *Sitz im Leben* – în cadrul căruia parabolele aveau sens. Însă exegeza modernă a obţinut rezultate remarcabile în interpretarea parabolelor lui Isus prin analiza atentă a cadrului parabolelor şi a stilului personal al lui Isus utilizat în respectivele parabole.

Zusammenfassung

Das Christentum ist vor allem eine Lehre, die uns gegeben worden ist, um sie zu kennen, um sie zu lernen und auch im Leben Zeugnis davon abzulegen. Infolgedessen war das Christentum niemals nur für einige reserviert. Das Christentum ist, im Gegenteil, eine Lehre, die allen offen ist. In dem gegenwärtigen Artikel, Die Pädagogik Jesu in seinen Gleichnissen*, handelt es sich um die neotestamentarischen Texte, die von Jesu am meisten gebraucht worden sind. Das Wort stammt aus dem Griechischen und heisst* παραβολη. *Dieses Wort definiert eine literarische Form, die dem hebräischen Geist Ideen mitzuteilen sehr nahe steht. Der Artikel stellt eine umfangreiche Bibliographie zur Verfügung, die die Pädagogik Jesu völlig unterstreicht. Sie sind vor allem eine „Kampfwaffe”, wie sie J. Jeremias, ein grosser Kenner der Gleichnisse Jesu, darstellt.*

Der Artikel besteht aus folgenden Teilen.

1. Was sind die Gleichnisse Jesu?

2. Warum verwendet Jesu die Gleichnisse?
3. Die Gleichnisse als „Kampfwaffe”.
4. Das Verhalten der Zuhörer.
5. Das Verhalten Jesu und infolgedessen jenes Gottes
6. Die Schlussfolgerung.